

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

**NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI
ILMIY AXBOROTNOMASI**

**НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК НАМАНГАНСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА**

**SCIENTIFIC BULLETIN OF
NAMANGAN STATE UNIVERSITY**



Бош муҳаррир: Наманган давлат университети ректори С.Т.Тургунов

Масъул муҳаррир: Илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор М.Р.Кодирхонов

Масъул муҳаррир ўринбосари: Илмий тадқиқот ва илмий педагогик кадрлар тайёрлаш бўлими бошлиғи Д.Дехқонов

ТАҲРИРҲАЙЪАТИ

Физика-математика фанлари: акад. С.Зайнобиддинов, акад. А.Аъзамов, ф-м.ф.д., доц. М.Тўхтасинов, ф-м.ф.д., проф. Б.Саматов, ф-м.ф.д., доц. Р.Хақимов, ф-м.ф.д. М.Рахматуллаев.

Кимё фанлари: акад.С.Рашидова, акад. А.Тўраев, акад. С.Нигматов, к.ф.д., проф.Ш.Абдуллаев, к.ф.д., проф. Т.Азизов.

Биология фанлари: акад. К.Тожибаев, акад. Р.Собиров, б.ф.д. доц.А.Баташов, б.ф.д. Н.Абдурахмонов.

Техника фанлари: - т.ф.д., проф. А.Умаров, т.ф.д., проф. С.Юнусов.

Қишлоқ хўжалиғи фанлари: - г.ф.д., доц. Б.Камалов, қ-х.ф.н., доц. А.Қазақов.

Тарих фанлари: - акад. А.Асқаров, с.ф.д., проф. Т.Файзуллаев, тар.ф.д. проф. А.Расулов, тар.ф.д., проф. У.Абдуллаев.

Иқтисодиёт фанлари: - и.ф.д., проф.Н.Махмудов, и.ф.д., проф.О.Одилов.

Фалсафа фанлари: -ф.ф.д., проф. М.Исмоилов, ф.ф.н., О.Маматов, PhD Р.Замилова.

Филология фанлари: - акад. Н.Каримов, фил.ф.д., проф.С.Аширбоев, фил.ф.д., проф. Н.Улуқов, фил.ф.д., проф. Ҳ.Усманова, фил.ф.д., проф. Б.Тухлиев, фил.ф.н, доц.М. Сулаймонов.

География фанлари: - г.ф.д., доц. Б.Камалов, г.ф.д., проф.А.Нигматов.

Педагогика фанлари: - п.ф.д., проф. У.Иноятгов, п.ф.д., проф. Б.Ходжаев, п.ф.д., п.ф.д., проф. Н.Эркабоева, п.ф.д., проф.Ш.Хонкелдиев, п.ф.д., проф Ў.Асқарова, п.ф.н., доц. М.Нишонов, PhD П.Лутфуллаев.

Тиббиёт фанлари: - б.ф.д. Г.Абдуллаев, тиб.ф.н., доц. С.Болтабоев.

Психология фанлари - п.ф.д., проф З.Нишанова, п.ф.н., доц. М.Махсудова

Техник муҳаррир: Н.Юсупов

Таҳририят манзили: Наманган шаҳри, Уйчи кўчаси, 316-уй.

Тел: (0369)227-01-44, 227-06-12 **Факс:** (0369)227-07-61 **e-mail:** ilmiy@inbox.uz

Ушбу журнал 2019 йилдан бошлаб Ўзбекистон Республикаси Олий аттестация комиссияси Раёсати қарори билан физика-математика, кимё, биология, фалсафа, филология ва педагогика фанлари бўйича Олий аттестация комиссиясининг диссертациялар асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

“НамДУ илмий ахборотномаси-Научный вестник НамГУ” журнали Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигининг 17.05.2016 йилдаги 08-0075 рақамли гувоҳномаси ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги (АОКА) томонидан 2020 йил 29 август куни 1106-сонли гувоҳнома га биноан чоп этилади. “НамДУ Илмий Ахборотномаси” электрон нашр сифатида ҳалқаро стандарт туркум рақами (ISSN-2181-1458)га эга НамДУ Илмий-техникавий Кенгашининг 11.04.2022 йилдаги кенгайтирилган йигилишида муҳокама қилиниб, илмий тўплам сифатида чоп этишга рухсат этилган (Баённома № 4). Мақолаларнинг илмий савияси ва келтирилган маълумотлар учун муаллифлар жавобгар ҳисобланади.

40	Нақшбанд номи ила аржуманд Наврўзова Г.Н	205
41	Маънавий хавфсизликни таъминлашда тарихий онгнинг аҳамияти Мирахмедов Ж.М	209
42	Ёшларда тарихий тафаккурни шакллантириш ҳозирги куннинг долзарб мавзуси сифатида Қамбаров А.Б	213
43	Хотин - қизлар саломатлигини таъминлаш масалалари Жуманиязова М.Р	216
44	Хожа Аҳрор Валий тасаввуфий қарашларининг инсонпарварлик моҳияти Рахматова Х.Х	220
45	Илк уйғониш даврида – комил инсонни шакллантириш ва тарбиялашда тасаввуф таълимотининг ўрни Шодиев Ж.Ж	226
46	Ўзбекистон республикасида ёшларга оид ислохотларнинг ривожланиши Топилдиев О.Р	231
47	Жамиятнинг маънавий янгилиниш жараёнида миллий рақс санъатининг амалиётдаги мезонлари Назарова И.З	240

10.00.00

**ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ
PHILOLOGICAL SCIENCES**

48	Франц кафка ҳаётида аёллар Куванова Ш	245
49	Отличия и различия между английским и узбекским словарями Кадирова З.И., Макмараимова Ш	251
50	Академическая честность и плагиат: проблемы воспитания Рахматова М	257
51	Tradision sonlarni tarjimada berish xususiyatlari Sidiqov G., Nematova N.	261
52	Inglizcha poetik terminlarning o'zbek tilida berilishida shakl va mazmun munosabati Saidova M.U., Eshpulatova O'	264
53	Ingliz va o'zbek tillari antropotsentrik frazeologik birliklarida obrazlar tizimi. Qosimova N.F., Sharipova M.U	270
54	Intensivlik stilistik vosita sifatida Imamkulova S.A	274
55	Lexical and derivational issues of banking and financial terms in language layer Erdanova Z.A	278
56	Alisher Navoiy ijodida hazrati Payg'ambar shafotlarining ifodalanishi Muxitdinova G.R	282

государственного университета, (21), 91-94.
<https://cyberleninka.ru/article/n/printsipkontekstualnogo-analiza-ellipticheskikh-predlozheniy-na-materiale-angliyskogoyazyka/viewer>

10. Saidova, M. U. (2019). Lexical Stylistic Devices and Literary Terms of Figurative Language. International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE) ISSN, 2277-3878.
<https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i3S/C10541083S19.pdf>.

INTENSIVLIK STILISTIK VOSITA SIFATIDA

Imamkulova Sitora Anvarovna
Buxoro davlat universiteti
Tarjimashunoslik va lingvodidaktika kafedrasida o'qituvchisi,
Tel: 97296-11-17 email: s.a.imamkulova@buxdu.uz

Annotatsiya: Maqola so'zning ma'nosini badiiy qabul qilish sifatida ko'rib chiqishga bag'ishlangan. Intensivlikning ta'rifi berilgan va uning muhim belgilari ko'rsatiladi. Nutqning hissiyligi va ifodasi bilan intensivlikning korrelyatsiyasi aniqlanadi.

Kalit so'zlar: Intensivlik, ekpressivlik, hissiylik, diktema.

ИНТЕНСИВНОСТЬ КАК СТИЛИСТИЧЕСКИЙ ИНСТРУМЕНТ

Имамкулова Ситора Анваровна
Бухарский государственный университет
Преподаватель кафедры письменного и лингвистического перевода
Тел: 97296-11-17 email: s.a.imamkulova@buxdu.uz

Аннотация. Статья посвящена рассмотрению интенсивности смысла высказывания как художественного приема. Дается определение интенсивности и демонстрируются ее существенные признаки. Раскрывается соотносительность интенсификации с эмоциональностью и экспрессивностью речи.

Ключевые слова: интенсивность, выразительность, эмоциональность, диктема.

INTENSITY AS A STYLISTIC TOOL

Imamkulova Sitora Anvarovna
Bukhara State University
Teacher of the Department of Translation and Linguistics,
Tel: 97296-11-17 email: s.a.imamkulova@buxdu.uz

Abstract. The article is devoted to the consideration of the intensity of the meaning of the utterance as an artistic device. The definition of intensity is given and its essential features are demonstrated. The correlation of intensification with emotionality and expressiveness of speech is revealed.

Keywords: intensity, expressiveness, emotionality, dictum.

INTENSIVLIK STILISTIK VOSITA SIFATIDA

Intensivlik kategoriyasi kundalik va ilmiy insoniy bilimlarning barcha sohalarida mavjud. Har bir ob'jekt yoki hodisa ontologik jihatdan ikki miqdorning birligini ifodalaydi: sifatli va miqdoriy. Miqdor va sifat toifalarining o'zaro ta'siri miqdoriy va sifat sohasi va o'tish davri miqdoriy-sifatli sohani ajratishga olib keladi. Badiiy texnika sifatida intensivlik hissiylik va ifodada namoyon bo'ladi. Ifoda ikkinchi shaxsga tegishli bo'lib, bu "sen, siz" psixologik holat. Hissiy idrok estetik jihatdan zaryadlangan va o'zgaras bo'lishi mumkin. Ifodali nutqda har ikkala xususiyat birgalikda amalga oshirilgan: ifodali nutq odatda hissiydir, garchi buning aksi bo'lishi mumkin. Buni rus tilidagi "Молчание - золото!", yoki "Когда молчат - кричат!" misolida ko'rish mumkin. Adabiy matnda shiddat kategoriyasining namoyon bo'lishi haqida e'tibor qarataylik. Adabiy matnda muallif yaratgan dunyoning badiiy makon va zamonning ma'lum doirasidagi sub'ektiv surati aks etadi. Ushbu matn hikoyachining rejaları va ishdagi belgilarning o'zaro ta'siri bilan xarakterlanadi. Emotsionallik va ekspressivlik kuchining o'lchovi sifatida kuchayish ba'zi matnlarda amalga oshmoqda. Savol tug'iladi: intensivlikning qaysi matn birligi ifodalanadi? Matnning qaysi tarkibiy qismi kuchaytirilmoqda?

Agar bevosita kuchaytirilgan og'zaki komponent haqida gapiradigan bo'lsak, u holda bu og'zaki nominatsiya yoki o'z-o'zidan yoki boshqa nominatsiya bilan belgilanadi (noun uchun atribut, fe'l yoki sifat uchun adverb, sezilarli nominatsiya uchun xizmat kuchaytirgich). Shuni yodda tutish kerakki, intensivlik shu mazmunning hajmini qisqartirish bilan birga tegishli matn komponentining tarkibi kengayishi bilan birga kechadi (har qanday nominatsiyadan beri, nutqqa o'ralib, kontekst-vaziyatga bog'liqlikka tushadi). Ammo, boshqa tomondan, matnning eng tuban tor tarkibiy qismi, intensivlashishdan o'tganidan so'ng, matnning ba'zi bir nisbati ajralmas segmentida aks etadi, va eng avvalo, o'z mikrotemasi bilan yoritilgan, ya'ni o'z ma'nosi, ba'zi tinglash yoki o'qishga murojaat qilingan. Matn segmenti tilning segmental darajalari ierarxiasini o'rganish doirasida kashf etilgan va diktema (lotincha dico-dictum fe'lidan ... - "Men gapiraman") atamasi bilan atalgan. Diktema - matn bo'linishining jumlar bo'yicha tuzilgan elementar birligi. Elementar matn bo'lib, diktema matnning bir-biriga mosligini anglatadigan qismlari - bo'lajak, retrospektiv, ikki tomonlama yaqin va uzoq aloqalarini tashkil etadi va yaratadi. Diktemada kommunikativ presuppozitsiya va post-pozitsiyaning amali ham amalga oshiriladi, bu esa zarur implikativ tarzda uzatiladigan so'zlarning nutqni qabul qiluvchi uchun oshkor etilishini ta'minlaydi.

Diktema jumlar birligi yoki bitta jumla bilan ifodalanishi mumkin. Adabiy matnning diktemasida bir qator axborot sarlavhalarini ajratib ko'rsatsa bo'ladi, ular umumiy shakldagi faktik, intellektual, hissiy va ifodali ma'lumotlarni ifodalaydi, ularning har biri diktemaning mazmun-mo'ljal turi bilan alohida bog'liqdir. Diktema nutqning to'rtta funktsional jihatini - nomzodlik, predikatsiya, ta'lim va stilizatsiyani amalga oshiradi va har qanday matn, shu jumladan ertaklarni tahlil qilish bo'yicha etakchi birlik hisoblanadi. Bizning misolimizda diktema adabiy matnni intensivlik, ekspressivlik va hissiylik kategoriyalarining undagi namoyon bo'lish nuqtai nazaridan o'rganish uchun ishlatiladi.

Matnning alohida tarkibiy qismlarini o'z-o'zidan niyat qilishning diktema proyeksiyasini misol qilib ko'rib chiqaylik. Tegishli uslubiy usullarda qo'llaniladigan primordial neytral birliklar intensivlik bilan belgilanadi. Martin MakDonagning «Inish Ma'anning cho'chishi» va «Yostiq odam» pyesalaridan quyidagi tahlillar tanlanadi. Misol1: Kate: «No one will ever marry him! We'll be stuck with him till the day we die.

Replika ushbu diktema ma'lumotlarining asosiy mavzusi bo'lgan og'zaki hissiy jihatdan keng tarkibiy qismlardan foydalanadi. Diktema bayonot maqsadiga ko'ra qo'shilma jumla shaklida qat'iy sintaktik qurilish bilan qo'llab-quvvatlanadi. Ochig'i, butun gap matnining shiddati yuqorida ko'rsatilgan aniq leksik-grammatik vositalar bilan yaratiladi. Misol 2: Eileen: «The one bad arm will never go away. » Kate: «Until the day you die. »

Ushbu parchada terishning uslubiy texnikasi qo'llaniladi - tinglovchi o'z gapini suhbatdosh nutqining davomiga aylantirgandek tuyuladi. Hosil bo'lgan diktema (uni "psevdo-diktatsiya" deb atash mumkin) bajaruvchi kuch bilan zaryadlanadi. Matnda ikki personajning jiddiy hayajoni ifodalangan. Misol 3: Kate: «Billy has a host of troubles. » Eileen: «Billy has a hundred troubles. »

Bu misolda frazeologik birliklar ishlatilgan. So'zlashuv frazeologik birlikning hissiy mohiyatini amalga oshirishning ajralmas qismi hisoblanadi. Ikkinchi replikaning mazmuni, aniq semantik (arifmetik!) bo'lsa-da, noaniq miqdorni aniqlash orqali birinchi intensivlik o'lchovining ifodasini oshiradi.) reja 100 raqami "massa", "juda ko'p" va boshqalar kabi ma'nolarga mos keladigan noaniq xost-dan kantitativ sifatida o'ylana olmaydi. Misol 4: «Kate: She'd kiss anything. Eileen: She'd kiss a bald donkey.»

Bu misolda bevosita to'ldiruvchi pozitsiyasida noaniq olmosh vositasida ifodalangan mubolag'ani konkretlashtirish orqali intensivlashtirish ko'rsatilgan. Ko'tarinkilik ko'rsatkichiga kiritilgan mubolag'aning konkretlashuvi so'z ifodaliligini kuch bilan kuchaytiradi. Misol 5: «You know I can't sign nothing.»

Xarakterli mulohazali bayonot shaxsdan talab qilinadigan harakatni qattiq rad etadi va idrokka ta'sir qilish uchun ishlatiladi. Qo'llaniladigan ifoda (litot) usuli, qabul qiluvchi tomonidan vaziyatni ijobiy qabul qilishni rad etish orqali ifodalash uchun ishlatiladi

Xulosa. Shunday qilib, san'at asarining mazmuni o'quvchini muallifning tilini, dunyodagi muallifning rasmini tushunishga olib keladi. Muallifning so'zlari nafaqat tasvirning mavzusi, balki idrokga ta'sir etuvchi vosita bo'lgan asarlardan olingan hissiy-ifodali taassurot qoladi. Diktemaga boshlang'ich tematik birlik sifatida murojaat qilish, intensivlikni nutqning hissiyligi va ifodalanish kuchining namoyon bo'lishi sifatida aniq ko'rsatish va oshkor qilish imkonini beradi. Zichlik ikki asosiy ma'noga ega. Birinchidan, bu daraja-hissiy va ifodali ifodaning namoyon bo'lishi ("men" ning o'zini ifodalashning hissiyligi, ifoda - "siz, siz" taassurotining yo'nalishi). Ikkinchidan, bu bizning holimizda badiiy asarni o'qiydigan nutq hissi paydo bo'ladigan hissiylik va ifodalashning savodsiz yuqori sifatli namoyonidir.

Adabiyotlar ro'yxati.

1. Блох М.Я. Диктема в уровневой структуре языка. Вопросы языкознания. № 4, 2000. С. 56- 67.
2. Блох М.Я., Кошман Ю. И. Категориальный статус предельной оценки. Издательство «Грамота». Москва, 2015. С. 38-43.
3. McDonagh Martin. Cripple Of Inishmaan. Copyright©, 1997. 147 p.
4. McDonagh Martin. Pillowman. Copyright©, 2001. 122 p.
5. Olimova D. Z (2021) TRANSFER OF MODALITY IN TRANSLATION (MODAL VERBS AND THEIR EQUIVALENTS, MODAL WORDS) Middle European Scientific Bulletin, Vol.12 Pp.220-223
6. Imamkulova, S. (2021). The Intensity of Word Meanings. EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION, 1(2), 227-229.



7. Bakhtiyorovna, I. F. . (2021). Translation of linguocultural peculiarities in hafiza kochkarova's translations. Middle European Scientific Bulletin, 12, 247-249. Nafisa K. Cognition and Communication in the Light of the New Paradigm //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2021. – T. 1. – №. 2. – C. 214-217.
8. V.T.Babayeva, M.T.Babayev. Studing Foreign Language E-Conference Globe, 2021. 7-13
9. Imamkulova Sitora Anvarovna. (2021). Cognitive Interpretation of Degrees of Intensification. Middle European Scientific Bulletin, 11(1).
10. G'ayratovna, R.M. (2021). Semantics of euphemistic and dysphemic units. Middle European Scientific Bulletin, 12, 243-246.
11. Ruziyeva N. (2020). FACE CONCEPT IN THE CATEGORY OF POLITENESS. European Journal of Humanities and Educational Advancements, 1(4), 15-20.
12. Yulduz M. Article expression of indefiniteness meaning in english and uzbek languages //Asian Journal of Multidimensional Research. – 2021. – T. 10. – №. 10. – C. 345-349.
13. Ramazonovna T. S. On binary structured speech products in french //Asian Journal of Multidimensional Research. – 2021. – T. 10. – №. 10. – C. 381-386.
14. Khaydarova Nodirabegim Ahtamovna The essence of motivation in teaching English as a foreign language // Достижения науки и образования. 2017. №4 (17).
15. Khamroyevna, K. L. (2021). The Analysis of Education System in Uzbekistan: Challenges, Solutions and Statistical Analysis. European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630), 9, 90-94.
16. Usmonova, Z. H., & Fayziyeva, A. A. (2019). LEXICAL AND GRAMMATICAL PECULIARITIES OF COMPLEX TERMS IN ISAAC ASIMOV'S WORKS. Scientific Bulletin of Namangan State University, 1(5), 257-262.
17. Nafisa K. Cognition and Communication in the Light of the New Paradigm //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2021. – T. 1. – №. 2. – C. 214-217.
18. Khaydarova L., Joanna I. Dark Tourism: Understanding the concept and the demand of new experiences //ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 7.603. – 2022. – T. 11. – №. 01. – C. 59-63.
19. Zokirova Nargiza Savriyevna. (2021). Interpretation of Concepts of Human Dignity by Heroes in Utkir Khoshimov's Works. Middle European Scientific Bulletin, 11.
20. Kaharova Madina Bakhodirovna. TESOL AND TETE INTERNATIONAL PROGRAMS RECOMMENDATIONS FOR TRAINING AND ORGANIZING SUCCESSFUL LESSONS. Asian Journal of Multidimensional Research. pp. 387-391. SSN: 2278-4853 Vol 10, Issue 10, October, 2021.